

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pavli Fvschi Episcopi Sarnensis De Visitatione Et
Regimine Ecclesiarvm. Libri Dvo**

Fusco, Paolo

Romae, 1616

De Practica Visitandi in Generali. Cap. Quartvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61768](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61768)

DE PRACTICA VISITANDI
in Generali.

CAP. QVARTVM.

S V M M A R I V M.

1	E Xperientia facit artem, & mul-
tum prodest.	13	Absolutio est danda defunctis tempo-
re visitationis.
2	Christus in visitatione templi Iu-
daeorum quid primo fecerit.	14	Episcopus de quibus se informare de-
bet visitando.
3	Animalia duci per Christum in E-
uangelio, quid denotent.	15	Rektor ecclesie non debet examinari
coram laicis.
4	Episcopi ante visitationem debent
prænuntiare diem aduentus sui.	16	Dies visitationis debet esse sollempnis
in illa parochia.
5	Episcopi sunt successores Apostolorū.
vbi vide de eorum potestate.	17	Populus est instruendus in fide.
6	Bonifacius Octauus nequiuit inue-
nire mutationem episcopos facere
Cardinales.	19	Episcopus in corrigendo debet incipe-
re a benignitate.
7	Rectores ecclesiarū debēt denuntia-
re populo, quando episcopus venit.	20	Ecclesie visitanda non debent gra-
uari superfluis expensis.
8	Episcopus visitando clerum cum po-
pulo qualiter se geret, & in reliquis
num. 18.	21	Visitationis materia est fauorabilis,
ideo conuenis frequentari.
9	Pontificalis liber est authenticus, &
eius ritus sunt obseruandi.	22	Visitationum episcopalium scopus
quis esse debeat penes visitantes.
10	Episcopus visitans debet processiona-
liter a clero recipi, vbi qua tunc
dicenda.	23	Pastoralis officij summa in quibus
consistit.
11	Episcoporum munus quod dicatur.	24	Pastore bono in ecclesia melius inue-
niri non potest.
12	Confirmationis sacramētum solum
episcopi ministrant.	25	Præfationes profunt ad intelligen-
tiam materia, qua proponitur.
		26	Antiquitas est commendanda, non
contemnenda.

CV M scientia, & ars homi-
ni per experientiam eue-
niat, & † experientia facit
artem, sed in experientia
casum, Phil. 1. metaph. vbi ordinare
oportet sapientem, non ordinari: sci-
re enim quod fit, & ignorare ordinē

faciendi; nō est perfectæ cognitionis
scribit B. Ambrosius relatus a Bal. in
proce. ff. ordinatio. nempe proportio
quædā dicitur teste eod. Phil. 8. phif.
& Satyricus ille poeta posuit versum.
*Est modus in rebus sunt certi denique
fines.*

Inde

Inde dicit summus Pont. in c. quã sit. de elect. lib. 6. q̄ experientia est effi-
 cax rerũ magistra, nec quis faciliter
 effici potest artifex, seu magister sine
 practica, & experientia, vt ibid. dicit 4
 Gemin. n. ideo merito succedit vi-
 dēdũ de aliquo modo, aliqua ve pra-
 ctica visitandi in generali, vt facilius
 ad particularia, post modũ veniamus
 & quẽadmodũ prælati sequi debeãt
 vidēt defumi posse p̄ aliquã similitũ
 dinẽ exẽmpto Christi: Qui volens vi-
 sitare tẽplũ Iudæorũ misit duos ex
 discipulis suis ad denuntiandũ tẽpus
 sui aduētus, qui mandato Christi sol-
 uerunt, & adduxerunt ei asinã, & pul-
 lũ, Matth. c. 21. quod multo prius præ-
 dixerat per prophetã Zaccha. cap. 9.
 Exulta satis filia Sion, iubilata filia Hieru-
 salẽ; ecce Rex tuus veniet tibi iu-
 stus, & saluator, ipse pauper, & ascen- 5
 dens super asinã, & super pullũ filiũ
 asinæ: in quo humilitas saluatoris no-
 stri, quam maxime demonstrat, & vt
 cognoscãt sui, p̄ quos tramites oportet
 ambulare, vt vestigia eius sequi
 possint. | Quæ duo animalia iussa du-
 ci per dominũ significãt populũ Iu-
 daicũ, & Gentilẽ, vtrumq̄. venerat le-
 sus saluare, & inde ad cunẽtas gẽtes
 misit Apostolos, Matthæ. c. 10. Asina
 populũ Iudæũ, pullus vero populũ
 Gentilẽ denotat, ad quod adducitur
 illud Gen. c. 49. cũ Iacob antiquis Pa-
 triarcha benedicẽs Iudã dixit: Ligabit
 ad vineã pullum suum, & ad vitẽ asi-
 nã suã; nã si vtrumq̄. misit Iesus acci-
 pere, super pullum tamẽ primo r̄se-
 dit, quia populus gentilis primum se
 suæ maiestati subiecit, demum super
 asinam, cum fiet vnus pastor, & vnũ
 ouile. Ioan. c. 10. licet ad populum Iu-
 daicum primo missus, qui perierat.

Math. c. 15. non sum missus, nisi ad
 oues, quæ perierũt domus Israel: sed
 recusauit, & morti tradidit illum.
 Matth. c. 10. & condemnabunt cum
 morte. † sic, & prælatus volens visi-
 tare suã dioccesim, debet prænuncia-
 re per tẽpus congruũ diẽ aduentus
 sui, cum litteris hortatorijs, ad hoc, vt
 ipsi visitandi, se præparent cum sol-
 lemnitate processionali ad recipiẽ-
 dũ Christi legatum: turba enim pluri-
 ma cũ pueris exiuit obuiã Christo, ve-
 stimenta sua prosteruendo in terrã,
 alijs cedentibus ramos oliuarũ & ar-
 borum, cantantibusq̄. canticũ gloriæ
 Matth. cap. 21. & optime describit
 Dom. Petr. sic, & clerus, & populus
 debēt se conformare cũ reliquijs, &
 ornamentis, ad accipiendũ legatum
 Christi, columnã ecclesiæ, cum Dei
 laudibus, † sunt nẽpe episcopi suc-
 cessores Apostolorũ illorũ, qui a Do-
 mino primũ fuerũt vocati, cũ ipso
 vixerũt, & pro eius nomine cõfiteo-
 corã gẽtibus mortui sunt: p̄ batur in
 sess. 23. Concil. Trid. de sac. ordi. c. 4.
 supra c. 2. post n. 12. maiores omnib.
 presbyteris. Dom. Card. de Tur.
 Crem. in sum. eccl. lib. 1. c. 79. 9. ver-
 fic. tertia conclusio, vt grauius pec-
 cet, qui cõtrariũ dixerit. alleg. sess. 23.
 c. 7. oculi ecclesię D. Card. Hofius.
 de fid. & symb. c. 24. fol. 75. sanctissi-
 mi Christi legati, Patres spirituales,
 quos fratres, & episcopos vocat sum.
 Põtifex in clem. 1. §. ne super, de pæ-
 nit. Alph. Aluar. in suo specul. c. 13.
 Cassan. in sua gloria 4. par. cõsid. 24.
 dicũtur enim serenissimi, de elect. c.
 in pleijsq̄. & quos illustres, dicit Bal.
 in l. qui nexu. C. de decur. li. 10. & in
 c. & si sētētia. de re iud. li. 6. & sanctif-
 simi appellãt ab Imperatore, in auth.

C de san-

de sanctis. episc. cum in eis sit excellē-
 tior dignitas. per c. innotuit de elect.
 gl. in proce. sexti. in verb. episcopus.
 vbi Io. And. & Christus dominus no-
 ster dictus est episcopus animarum
 6 nostrarū i. Petr. c. 2. † Hinc in primiti-
 ua ecclesia episcopi adeo habebātur
 in excellētia, vt ante Bonifaciū VIII
 nō fiebāt Cardinal. vnde dicit. dom.
 Paui. in hoc tractat. de visit. i. par. q.
 2. nu. 13. erubescat Bonifaciū author 8
 sexti, qui cū multa mutasset, nequiuit
 inuenire hāc mutationē, vt episco-
 pos faceret Cardinales, & Pauinū re-
 fert Gomez. episcopus Sarnensis in
 proce. reg. can. dū tractat de dimi-
 nut. episcopo. dignit. quæ non in ad-
 ministracione cōsistit. Abb. in c. inter
 corporalia. nu. 6. de transl. præl. sed
 excusatur Bonifaciū ab obiectione
 Pauini, nā tūc tēporis adhærebat opi-
 nioni illorū, qui dicebāt, episcopale
 dignitatē maiore esse dignitate Car-
 dinalatus, sicuti multi tenebāt. dicit
 gl. in extrauag. si fratrū. lo. 22. §. quia
 igitur. in verb. alia, ne sed. vacan. amit-
 tēdo nūc illā quæstionē si episcopa-
 tus sit ordo per se. (dissentientib. theo-
 logis) q̄ sēper placuit, de qua q. alio
 loco dicimus, inueniētes idē ample-
 cti iux. hāc opinionē D. Mar. Nauar.
 in Man. c. 22. n. 18. sequendo tamen 9
 cōmun. de qua omnes in verbo ord.
 & per Tho. & sequaces in 4. dist. 25.
 7 † Rectores igitur præcipue curati ca-
 thedraliū, collegiarū, matricū, paro-
 chialia ecclesiarū debent in ipsis ec-
 clesiis denunciare populo, vt tā cle-
 rus si adest, quam populus sub pæna
 excōmunicacionis vt cōueniant om-
 nes in die statuta, & habentes asinā,
 hoc est sensualitatem grauib. pec-
 catus alligatam veniant ad recipien-

dum iudicium fori pænitentialis, &
 absolutionem in casibus a iure refer-
 uatis a patre, & pastore, adducendo
 pullos, id est pueros, ad suscipiendum
 sanctū cōfirmacionis sacramentū, &
 monita patris, & pastoris: saluator. n.
 noster, nisi viderit animā doctrina, &
 moribus, ei nō infidet nudæ, & hoc
 est, q̄ discipuli sessuro domino super
 pullū, vestes suas substrauerūt, Bern.
 super cant. sermon. 27. † Prælatus ita
 que. seu alius deputatus accedēs pro
 visitacione, cū ad locū visitandū per-
 uenerint, iuxta crucē, qua reuerenter
 adorata benedicendo gentes ingre-
 ditur locū processione præcedente,
 vt in lib. Pōt. Ro. Eccl. habet: ipsū. n.
 signū crucis erit in cælo cū dñs ad
 iudicādū venerit, cū in eo sanctissi-
 me crucis ligno dñs noster Iesus, pro
 nobis mortē subire nō dubitauit, vt
 crux, quæ erat supplicii latronum,
 nūc trāserit ad frōtes, Imperatorum
 gl. in clem. 1. de sum. trin. & vide in-
 fra, hoc li. c. 9. n. 6. adorādo q. ita, prin-
 cipaliter, & maxima veneratione cū
 ctos exhortādo, vnde præsentat præ-
 lato ingrediēti, vt sicut ipse Christus
 pro ouibus suis animā suā posuit, ita
 & episcopus pro grege sibi cōmisso
 vigilet, vt boni pastoris nomen for-
 tia. † Et notandū q̄ idē liber Ponti-
 ficis est authenticus, vt dicit hic do.
 Paui. i. par. q. 5. n. 34. per tex. cū gl. in
 clem. 1. §. nos ead. de iur. iur. Conr.
 Laud. li. 1. c. 1. §. 1. n. 18. vers. finē, &
 cuius libri ordinationē, & ritus debet
 episcopus plene, & integre seruare,
 & sic quilibet alius visitās, circa cære-
 monias, preces, & absolutiones. p. de
 functis. & circa modum proponen-
 di verbum Dei, nec prætermittere,
 sed supplere, quæ in materia di-
 cemus,

eemus, cum mutanda non sint, quæ
 antiquam habuerunt obseruantiam.
 10 arg. l. minime. ff. de legib. † solent e-
 tiam omnes de clero (vt dicit & be-
 ne D. Petr. 1. p. c. 3. & obseruatur.) in
 obuiam prælato visitanti cauere ver-
 sus. Pax æterna ab æterno huic loco
 pax peremnis, verbum patris domilo
 cum augeat, pacem pius consolator
 præstet incolis, iuxta formam tradi-
 tam in Euangelio, Matth. cap. 10. in
 quacumque ciuitatem, vel locum in-
 traueritis, primum dicite, pax huic do-
 mui: demum tradito hyfopo, cum aqua
 benedicta ante altare maius, Prælatu
 genuflexus facit orationem, & cãtañ
 antiphona, Sacerdos, & Põtifex, & vir-
 tutum opifex, pastor bone in populo
 sic placuisti domino, intercede p no-
 bis. vers. Ecce vir prudens. Resp. qui æ-
 dificauit dominum supra firmam petram
 deinde dicitur Oratio, Deus humilium
 visitator, vt patet in eod. lib. Põt. fol.
 203. benedicitq; populo, & sedens p-
 ponit per se, vel alium causam sui adue-
 tus. Cum ipse ex pastoralis officio, & sa-
 cris canonibus teneat visitare eccle-
 siam & diocesim suam, idq. firmiter ex
 Cõc. Tri. vt sup. est dictum primum ad
 absoluendas animas defunctorum, quia
 sancta, & salubris est cogitatio p de-
 functis exorare, vt a peccatis soluantur
 2. Machab. c. 12. item qualiter eccle-
 sia se hæt de ministris, & necessarijs,
 q vitia, & scelera corrigant, peccata e-
 uitent, per quæ homo priuat gratia-
 11 Dei, & virtutes exerceantur. † hoc. n.
 est proprium munus episcoporum, subdi-
 torum omnium vitia redarguere. sess. 14.
 Conc. Tri. de refor. c. 1. sicuti diximus
 in famil. sing. in l. e. n. 24. & alio loco
 dicitur Prælatu ad corrigendum subdi-
 torum excessus, prudenter, ac diligenter

intendat. sess. 6. eiusdem Conc. de refor.
 c. 3. sess. 24. eod. tit. cap. 3. prout est in
 sermone de Conc. Prouin. latis dixi-
 mus. vbi commendatur. tex. in cap. in
 refragabili. de offic. ordin. nam si ma-
 le facta corrigere non festinauerit,
 alijs viam in excessus facile aperiet.
 35. q. 9. cap. loci, & negligit, cum possit
 perturbare peruersos, nec caret scrupulo
 societatis occultæ. 83. dist. cap.
 error. cum simil. vnde recte dicitur
 occultatem alienum delictum suum
 facere, gl. in rubr. C. de his qui latro.
 vel ali. crim. reos occult. quam gl. al
 legat. in notabili. qu. 10. Nicol. Are-
 lat. de hæret. not. 31. & Bal in l. 1. C.
 eod. tit. & error cui non resistitur ap-
 probari videtur. 83. dist. cap. error. ite
 ad absoluendum in casibus, a iure
 reseruatis in foro pænientiali, offe-
 rendo benignam assistantiam, & exer-
 citium clauium sanctæ matris Ecclesie
 pænitentiamq. salutarè misericordi-
 ter iniungendo: qui autem sint isti ca-
 sus reseruati infra suo loco dicemus
 & ad ligandum, vbi sic expediens fue-
 rit iudicatum, cum, & ad vtrumq. clauis
 ecclesie esse datas diffinitum sit a sy-
 nod. Tri. sess. 14. de sanct. sac. pæn. can.
 16. si quis dixerit clauis ecclesie da-
 tas tantum, ad soluendum, non est ad li-
 gandum, & c. anathema sit. Est enim
 clauis spiritualis ista ecclesie, sicut cla-
 uis materialis, quæ aperit, & claudit ho-
 stium, ista cælum. Matth. c. 16. & de-
 clarat gl. in extrau. lo. 22. quia quorum
 dam. §. quod autem. in vers. clauem.
 de verb. signif. † & q sacramentum
 confirmationis (quod nullus alius p-
 ter episcopum ministrare potest, de cõ-
 secr. dist. 5. cap. manus. sess. 7. eiusdem
 Concil. de confirm. can. 3. sess. 13. de
 sacramen. ordin. can. 6. & 7. impen-
 dere

dere paratus est, & si confirmandi sint adulti, de honestate sint confessi ne recipiant in vase immundo lumē gratiæ, & donum Spiritus sancti, præcipiens, ne alias confirmati faciant sibi reiterari hoc sacramentum nec aliquis excommunicatus, aut non confirmatus teneat aliquem, & tenens deuote præsentet vnum tantum, aut duos, iuxta verba ipsius Pontific. & non plures: nec religiosi teneant, si ipse licentiam non dederit instruendo de viribus, & reuerentia tanti sacramenti, vnde habuit ortum vt infra suo loco de sacramentis plenius dicemus, exercens illud cum amittit, stola alba, pluuiali albo, ac mitra, vel saltem supra roquetum (si nõ est regularis, & de mendicantibus, quia habitus est de substantialibus monachus, & non mutatur. 16. qu. 1. cap. de monachis) cum stola, & mitra, ac demum si ornamenta aliqua sint benedicenda, vt infra hoc lib. c. 23. & si quid aliud tunc expedire videbit: † & confestim ad absolutiones defunctorum accedere, cum pluuiali violaceo, vel nigro, & simplici mitra, cum Psal. de profundis, ex ordine ipsius ment. Pontific demum missã dicat, vel audiat: prodest enim multum defunctis hæc absolutio, vt infra dicemus, & ponit Gul in ratione. lib. 7. cap. 35 & quandoque ab excommunicatione, cum viuus signo pænitenti decesserit, absoluitur iuxta 34. quæst. 2. cap. nec quisque. missa. principale suffragium liberandi animas a Purgatorio. in princ. sessione 22. de sacrific. miss. cap. 2 §. quare, & canon. 3. & sessione. 25. de purgator. 14 in Concil. Trident. † Quibus peractis, si ante, vel post videbitur conuo-

cet rectorem curatum, parrochum, plebanum, & alios, iuxta cap. Romana. de censib. lib. 6. quærat vitia, & defectus, quibus populus ille magis abundet, ab honestate vitæ declinãs: si sint legata pia ad absoluendum, si sint excommunicati, iudicati, disceordes, odiosi: si omnes communicauerint, si sint errantes a fide, in fortilegijs, curiositatibus, aut pessimis moribus additi, si missa. frequentent: sacramenta venerentur: malos increpare, & ab ecclesia deicere. Matth. cap. 1. maxime excommunicatos. de quibus, & alijs infra capit. 29. latius differitur: omnesq; defectus in scriptis pro memoria reducantur, cum alijs ecclesiarum, & ministrorum, eorumque vita, & honestate, & seruitio, examinando diligenter, si sacramenta rite, & recte ministrantur, similiter si libri in omni parochia continentur deputari pro baptismo, matrimonio, & de confirmatis, ac de omnibus in parochia existentibus, quorum librorum qualitates, & utilitates. videto infra lib. 1. cap. 3. nu. 24. & postea de vita, & moribus intelligat laicos (probos tamen, & timoratos) & data occasione loci, & temporis, ne publice prodantur, si notoria non sint ipsa vitia, secrete corrigendo, vel in generali reprehendendo, quandoq; increpando verbis duris, plerumque blandiendo. iuxta doctrinã Beati Gregor. in moral. quem refert Grat. 45. distinct. cap. disciplina, non dissimulando peccata populi, si mortale peccatum euitare cupit 43. dist. cap. sit rector. cum ad pænitiã cuncti corrigendi, & docendi sint cap. 1. §. sane de censibus. lib. 6. & eodem singul. 24. est dictum: sic & Christus in visita-

uifitatione templi fecit, transiens per montem Oliuarum ad dandum signum dulcedinis, & notorie peccantes cum funiculis ex tēplo deiecit, vt ostenderet signum rigoris, sic oleum, & vinum infundens misericordiam, & iudicium, verum præponendo misericordiam rigori. 1. q. 7. c. exigunt
 15 in gl. † Cæterum est animaduertendum, q̄ ipse Rector, Curatus, Parochus, Plebanus, Vicarius, Præpositus aliusve, ne odibilis fiat populo debeat secreto moneri, examinari, & corrigi, non autē dehonestetur in publico. si. n. vitia clericorum laicis manifestarētur, eis odio venirēt, & hoc est verum officij paterni debitum, cum episcopi pastores, non percussores, in subditos dati sint. alleg. fess. 13. de refor. c. 1. 3. q. 5. cap. omnes. vbi patres appellātur. 6. q. 1. c. sacerdotes. fess. 25. eiusd. Conc. de reform. gen. c. 17. Sunt nempe laici clericis in festi. 2. q. 7. c. laici. cum sim. hinc Bern. super cant. serm. 23. discedite prælati subditorum matres vos debere esse, non dominos, studete, q̄ correctio sit paterna nō tyrannica, nisi cum personis incorrigibilibus tractaretur, (q̄ vero dicantur incorrigibiles doc. ponunt in c. at si clerici. & in c. cum nō ab homine, de iudic. Diaz pract. cri. canon. c. 56. & c. 131. & dixit vnum verbum Iulius Clarus magnus doctor, & excellens practicus, lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 36. post Boss. suum conuicem de for. compet. nu. 132.) maxime in peccatis carnalibus debēt episcopi valere, quantum possunt, si tñ correctio speretur. Pauli. 1. par. q. 1. nu. 50. quare autem peccata sacerdotum, sint dulciter, & cum mansuetudine corrigenda, & non dura repræhen-

sione, ponit dom. Card. de Tur. Crei in cap. licet plerumq; 40. dist. ex tribus rationibus. & Pet. in sua can. 1. c. 5. recordentur prælati forma gregis esse, non tyrannice dominantes in clerum in fama bona, subditorum cōplacendo, quam in infamia. cap. licet de accusat. dummodo. peccatum ipsius sacerdotis non vergat in periculum fidei, tunc enim esset in faciem resistendum, exemplo Apostoli ad Gal. 2. qui restitit in faciem Petro, quia ibi repræhensibilis erat: refert D. meus domi. Card. Albanus, in suo trac. de potest. Pap. 2. par. nu. 96. (& licet multi senserint non fuisse beatum Petrum Principem Apostolorum, cui Paulus in faciem restitit, sed alium eius nomine, cuius opinionis est beatus Dorotheus in histor. 72. discipulorum, dicens fuisse Petrum vnum, ex 72. Corix episcopum, & astipulatur sanct. Hypp. in ead. descr. sed non est ita, quia fuit Petrus ipse: cōcludit August. super epist. ad Gal. 2. vbi notanter inquit. Rarum, & sanctum exemplum posteris reliquisse beatum Petrum, qui acquieuit correctioni Pauli, et q̄ ipse esset maior & Princeps Apostolorum, quia multo maius, mirabilius, & laudabilius est libenter accipere corrigentem, quā audacter corrigere deuiantem. & ibi vide causam, cur Apostolus Petrum arguerit, dom. Card. de Tur. crem. in sum. eccle. lib. 2. cap. 106. & c. 13. in fine, ex mente S. Th. 2. 2. q. 34. ar. 4.) aut si post correctionem nō desistat, sic enim quilibet se indignum reddit quia non pura mēte pœnitet se. de pen. dist. 3. c. inter hæc lo primo uer. Iudas inquit, nā dicitur perleuerare in cōtinuatione actuali, ut dicit bene

Fely. in c. testimoniū. nu. 9. de testib. moderatio enim Dei, ac pietas, solū nostrum redditum quærit, ac nos cupit, (longa bonitate sua) saluari, si nō conuertimur, si duri corde sumus, si in peccatis vsque ad mortem illicite perduramus, assidue peccantium, nō miseretur Deus. c. diaconi sunt. in final. verb. 93. dist. & siue dilectatione peccati, siue desperatione veniē vsq; ad mortem quis in peccato perseueret, iustum est, vt sine fine puniatur, qui sine fine peccauerit c. si sacerdos in fine de pæn. dist. 7. † Verum eo tēpore visitationis, omnes laici conuenire debent, vbi ecclesia est cum populo, nempe dies illa, in qua tractatur de salute gregis debet esse solennis in tota illa parochia, in qua tractatur de salute gregis, tamq; feria repentina, vbi vnusquisq; suæ animæ mederi pōt, quæ præciosior cunctis rebus debet haberi, cap. cum infirmitas de pæn. & remiss. l. sancimus. C. de sacr. sanct. eccle. Inde euitari debet plus perditio vnius animæ, quam mille corporum. cap. si habes. 24. quæst. 3. ideo visitans prælatus quam maxime occurrere debet animarum periculis. in extrauag. Ioan. 22. de elect. c. ex debito pastoralis, ne propter qd apparet bonum momentaneum, perdat bonum æternum: quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ patiatur detrimentum, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua. Matth. cap. 16. eccles. cap. 2. Fili in mansuetudine cōserua animam tuā? & Deuter. c. 4. non adhærendo mundo, qui decipit, nec de rebus mundanis naturaliter anima, quæ est spiritualis satiari potest. gl. in extruaga.

execrabilis, de præbend. in princ. lib. 3. † Conueniens igitur populus ad visitationem episcopi debet ab ipso moneri circa Symbolū Apostolorum, & vim sacramentorum, sanctæ Eucharistiæ, & missarum frequentationem, virtutibus præpositis, vitijs detestatis, & mandari debet, vt singulis dieb. dominicis, & festiuis ad ecclesias proprias conueniant, vbi parochi informare in fide habēt omnes, maxime, pueros, & simplices ex decreto, & doctrina Concil. Trident. sess. 24. de reform. gen. cap. 4. in fin. sic etiam circa adorationem imaginum: sess. 25. sub tit. de inuoc. & venerat. infra hoc lib. c. 9. num. 10. cum seq. Vnde mittant parentes suos filios ad parochiales ecclesias iisdem diebus, vt faciliter doceantur fidei rudimenta, & vitam christianam, alias compellat eos episcopus, per censuras ecclesiasticas. eod. cap. 4. §. iisdem, mandando Archipresbyteris, & plebanis, & cæteris curatas ecclesias habentibus saltem dominicis diebus, per se, vel alios idoneos, semper plebem commissam salutaribus verbis instruere, exequendo aliud decretum eiusd. Conc. sess. 5. capit. 2. §. Archipresbyteri quoque, vt infra, lib. 2. cap. 3. num. 10. cum trib. seq. dicetur. Item etiam, & omnes tempore debito recipiant sanctam communionem, missam maxime tempore festiuo cū attētionē audiāt: nam cū ex præcepto teneantur, aliter nō satisfaciunt, de quo Marti. Nauar in suo Manual. lat. c. 21. nu. 6. & hoc cū ecclesia habet populum, & curam ipsius. † Sin vero visitantur ecclesiæ, collegia, capitula, simpliciaque beneficia, in quibus nulla adest cura

ra animarū, præmissis obseruatis extra laicos, benedicit, & absoluit tractās, quæ ad capitularē locū pertinet vt infra 2. lib. de vno quoq; loco dicemus: sed nunc in generali. si ecclesiæ patiuntur defectū, vel monasteria, collegia, & in eis debita obsequia, exerceantur. iuxt. mentē ipsius sacr. Conc. Trid. sess. 21. de reform. c. 8. reuocādo, si quæ ad sunt detrimenta, vt omnino ad cōgruā disciplinā ecclesiasticæ vitæ reducātur. sess. 25. præfat. Conc. de regul. c. 21. fructuosam vitā in collegijs suadēdo, defensionē diuini obsequij, & pauperū commendando, illicita prorsus abijciātur, corrigēdo, & reformādo in spiritualib. & tēporalibus: Vbi enim est multiplex consiliū, ibi est salus, iux. tritum prouerbium. tex. est in c. cū prudentiam. de offic. deleg. & si quæ mala, 19 insurgere cōeperint, eradicētur, alias ex vno malo, ad alia faciliter deuenitur incōueniētia. l. ex diuerso. §. 1. ff. de rei vendi. & sic prouidēdo. iux. c. ea quæ de stat. reg. & si, moniales sint clausurā quarūcunq; strictē obseruari faciat, et q̄ sint monasteria exēpta, in hoc Apostolicæ Sedis auctoritate delegata, ex antiqua constitut. Bonif. VIII. incip. periculoso. de stat. mon. lib. 6. & ex decreto innouāte eā Concil. Trid. sess. 25. de regul. & mon. c. 5. & de quibus multa sunt tractāda infra. lib. 2. c. 18. vadēs cū personis probis; & honestis, duobus, vel tribus ex suis, vt dicit Florēt. in 3 tit. 9. c. 6. §. 4. & §. 2. ex clem. attēdentes. §. ipsos autē. de stat. monach. vbi forma visitādi traditur, & do. Petr. eod. c. 3. vel si visitauerit ecclesias rurales, hospitalia, confraternitates laicorū, aliaue pia loca, iux. c. episcopi. sess. 22. de re-

form. in Conc. Trid. quærat de reparatione locorū, vt si ecclesiæ sint collapsæ propter paupertatem. sess. 21. eiuſd. Conc. de reform. c. 7. reparentur, si bona conuertantur in vsus destinatos. maxime pauperum iuxt. cle. quia contigit. de relig. domib. c. de xenodochijs. & c. seq. eo. tit. omnium enim curam, & regimen episcopi esse dicimus. c. quidā. 18. q. 2. & ipsorū locorum solum episcopo ratio reddenda est, & vbi aliter ex fundatione vel dotatione est cautū, adhuc adhibeatur vnus per episcopū. eod. c. 8. & seq. & sess. 7. de refor. c. si sess. 25. de refor. c. 8. in quib. iuribus ipsa clem. innouatur. laicos deterrendo ab occupatione bonorū ecclesiæ, & si mali abusus irrepsierint deleant, a benignitate semper incipiēdo, vt amor retrahat primū deuiātes. † Hoc vtique faciat Prælati ex generali decreto ipsius Cōcil. Trid. vt a benignitate sit pcedēdū, & vbi grauitas morbi postulat, ad grauiora remedia deuenire sess. 23. de reform. c. 1. de quo plenius infra suo loco tractabimus, sicut Christus dominus noster misericors, & iustus est. Ber. super Cant. serm. 55. in prin. Nāque misericordia non est sine iudicio, nec iudiciū sine misericordia, vt colligitur succinte de vtroque ex ipso Psalm. 34. incip. Iudica domine nocētes me. vnde Hieron. vide benignū dominū, misericordiā cū seueritate miscētē, & ipsius pœnæ modū iusta, & clemēti deliberatione pensātem. cap. vide. de pœnit. dist. 1. & in extrauag. Bonif. VIII. debent de offic. ordin. ex ea ratione, quia cui inest maior miseria, maior est adhibenda misericordia, sed natura humana, cum nascatur filia iræ, &

ex peccato sit debilis, dicitur ei inef-
se miseria, ergo misericordia impen-
dēda est, ideo dicimus quod benigni-
tas est fructus Spiritus sancti, ex Apo-
stol. scrib. ad Gal. c. 5. & exponit Flor.
in 4. tit. 5. c. 21. col. pen. cum tempera-
mento, vt sicut ne multa asperitate,
exulcerentur subditi, sic ne nimia be-
nignitate soluantur. Greg. lib. 2. mo-
ral. quem refert Grat. 45. dist. c. disci-
plina, quod fit cum prælatus vtitur
iudicio rationis, quę est potentia no-
biliores corporis, quā sensus, siue imagi-
natio, vel ex amore, & odio, quę per-
uertunt prælatus vera iudicare vo-
lentem, aut ex nimia passione animi,
nec cum ira procedendo: nam, in-
quit sapiens Cato.

*Impedit ira animum, ne possit dis-
cernere verum.*

Obstat ira animi iudicio, rationisque
opera perturbat, & bene Cic. præsen-
te ira nihil recte fieri potest. & Pl. 26.
Desine ab ira, & derelinque furorē:
sed in virtute procedendo, moderan-
do passionem, cum memoria, quia pa-
ter ad filios, & medicus ad infirmos
20 venit. † Non grauando subditos su-
perfluis personis ad ostentationem,
& pauperem rectorum, sed honesto,
& necessario comitatu refrenans do-
mesticos suos: Notariumq. publicum
pro scribendis actis secum habeat,
qui scribat defectus adiacentes, bona
existentia, præcepto, & reformatio-
nes domini visitatoris, & circa eius
salarium, ne visitandi in aliquo gra-
uantur, cum ad Prælatus pertineat
& in ceteros obseruare decretum
Conc. Trid. sess. 21. de refor. c. 1. & vt
le est, cum semper notarij in exigen-
do salario metas rationis excedant,
vt testatur Bonif. VIII. in cap. statu-

tum, §. notarium vero. de refor. lib. 6.
21 † Est enim adeo fauorabilis hæc vi-
sitationis materia, vbi de disciplina
ecclesiastica reformanda, & corre-
ctione morum agitur, vt per quam-
cumq. appellationem interpositam
exequutio non impediatur, ex decre-
to eiusd. Conc. Trid. sess. 24. de refor.
gen. c. 10. vers. nec ex his. ex constit.
Innoc. III. Sum. Pont. de offic. ordin.
c. irrefragabili, & notab. text. dicunt
doct. remota quacumq; consuetudi-
ne, quę contra honestatem non te-
net. cap. cum decorem. de vit. & hon.
cler. Abb. eo. c. irrefragabili. in princ.
quia dicitur inductiua peccati, cum
honestatem non inducat, sed delicta:
ideo reiicienda, 4. dist. c. denique. per
Abb. in c. nam concupiscentiā in fin.
de const. & quę dicitur corruptela.
sess. 23. Conc. Trid. de refor. c. 1. §. q.
si. & sess. 24. de refor. matr. c. 1. §. præ-
22 terea. † Quę cum vera sint, omnia,
id tamen est attendendum a quolibet
episcopo, seu alio visitante, vt episco-
paliū visitationum scopus præci-
pius sit, sanam, orthodoxamq. doctri-
nam expulsis hæresibus inducere,
bonos mores tueri, prauos corrigere,
populum cohortationibus, & admo-
nitionibus ad religionem, pacem, &
innocentiam accendere, cetera pro-
ut locus, tempus, & occasio ferent,
ex visitantium prudētia ad fidelium
fructum constituere, vt in sacro Cōc.
Trid. (cuius hæc sunt verba) legitur
ead. sess. 24. de refor. gen. c. 3. §. visita-
tionum autem, & §. sane. c. 1. de cens.
debet nempe prudentiam singularis
prælati, & pastoris diligenter gregē
sibi commissum cribrare. 1. ad Timo.
3. pulchre scribit Phil. Port. conf. 4. n.
5. lib. 1. curam animarum suscipere,

exe-

exequendo ius diuinum, & humanum, ordinem in omnibus tenens, sine quo nihil fieri debet. 1. ad Corin. 14. ad exemplum ipsius Apostoli, qui (teste Augustin. lib. 1. de præd. sanct.) in suis epistolis nihil quærit, nisi, vt humilietur homo, & exaltetur Deus,

23 † Eius igitur pastoralis officii summa ex Diu. Bern. in epist. 201. consistit in duobus mandatis, docere verbo, & exemplo, addendo tertium, studioq. orationis ad complementum trinæ illius vocationis, & repetitionis euangelicæ de pascendis ouibus. Io. c. 21. pascendo verbo, & exemplo, & apertos fontes aperire, & aquam puram, innoxiamq. sitientibus ouibus ministrare, quod in visitationibus fieri apertum documentum est, vt supra in proæm. est dictum. quemadmodum operosi, vigilis quam pastoris solertia oues suæ custodiæ deputatas curata ferarum præseruare incurfibus, & ad statum prosperum fetu multiplicato producere, ita, & ipse procurare, & extrauag. Sixti IV. c. 4. de pœnit. & remiss. non negligendo, quia circa curam animarum negligentia peccatum mortale inducit, in cap. dictum. 81. dist. gl. in extrau. execrabilis. Ioan. 12. de præb. & digni. vn de videnda sunt quæ dicit Bernar.

24 super cant. serm. 76. cum seq. † Nam pastore equidem bono, nihil in ecclesia melius, nihil præciosius, nihil charius apud homines, inde gl. super Ezech. 28. inquit. debet pastor subtili examine bona, malaque discernere; que, vel quibus, quando, vel qualiter, & studiosius cogitare, nihil proprium

quærere, sed sua commoda propinquorum bona deputare, &c. & hæc sunt in generali dicta: pro studijs, & præludijs ipsius visitationis, nunc autem ad particularia accedentes, sigillatim de omnibus dicemus. iuxta sententiam Philos. 7. Phil. ex vniuersalibus ad singularia deueniendo, & per doct. in rub. ff. de orig. iur. † Præfationes enim ipsæ libenter auditores ad lectionem propositæ materiæ producunt, & cum eo deuentum fuerit eius euidentiorem præstant intellectum, l. 1. ff. de orig. iur. Bath. in 1. cōst. C. immo ex ipsis multum arguimus de materia. Alex. conf. 7. attentis, n. 9. vol. 7. remissive in famil. sing. in l. 1. n. 107. & testatur Afl. in proce. const. regn. vt sic periti viri ordinent professionem, etiam multa variata recensentes, quæ primum fieri debebant ex mutatione, crescentem hominum audacia. † Vt nihil tamen ipsius antiquitatis ignoretur, ex prioribus Concilijs, & regulis; cum nequaquam damnanda sit antiquitas, iuxta verba synod. Trid. sess. 21. de com. sub vtr. spet. c. 4. prout in eisd. famil. sing. dixi in l. A. n. 7. quia præteritorum iucunda est recordatio. Phil. 9. Ethico. c. 4. quid denique nouissime decretum, inferendo, ipsorum episcoporum, & visitantium iudicio relinquentes, que in facto nouerint magis expedire, iuxta quod magnam cuiuslibet in visitando potestatem tribuit eadem synod. Trid. sess. 22. de reform. c. 1. vers. nec appellatio. & sess. 24. de reform. gen. cap. 10. cum simil. vt sup. num. 21. &c.